CARENO

DE

MORBO PELLAGRA.

16760/P

TENTAMEN

DE

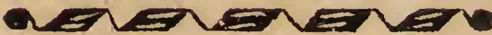
MORBO PELLAGRA,

VINDOBONÆ OBSERVATO.

AUCTORE

ALOYSIO CARENO

PHILOS. ET MED. DOCT.

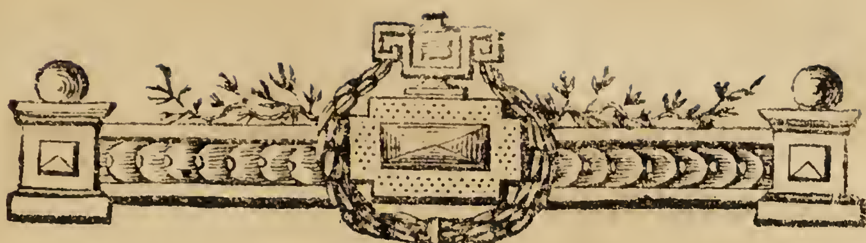


VINDOBONÆ

TYPIS ET IMPENSIS A. A. PATZOWSKY.

M DCC XCIV.


LIBRARY



Quæcumque in natura fundata sunt, crescunt et augentur, quæcumque autem in opinione variantur, non augentur.

VERULAMIUS de dignitate et augmentis ſcient.

Abſolutis ſcientiæ Medicæ in Univerſitate Ticinenſi ſtudiis, anno 1787 Mediolanum petii, ut in magno hujus Urbis Noſocomio praxim Medicam exercerem. Varii generis ibidem, variæque indolis morbos mihi obſervare licuit; quos inter *Pellagra* præcipue eminet, cujus ſymptomata, medendique methodum a præclariſſimo Profeſſore *Videmario* adhibitam,

accuratiſſime, omnique animi attentione examinavi.

Poſtea *Viennam Auſtriae* adii anno 1788, ibique quatuor fere annos viſitandis tum in Noſodochio civico, tum in Noſodochio militum ægris impendi, et morbos in hoc climate obvios cum iis, quos in patrio ſolo obſervaveram, ſolertius comparavi, variamque a variis Medicis adamatam medendi methodum perſpicere conatus ſum.

Eodem labente anno in Noſocomio civico, præſtantiſſimo Medico *de Vigiliis* nondum e vivis erepto, in duobus ægris Pellagræ ſymptomata deprehendiſſe mihi videbar, quorum hiſtorias ſimpliciſſima narratione deſcribam.

OBSERVATIO I.

Vigesima quarta Octobris vir 46 annorum ex Carynthia*) oriundus, in Noſocomium magnum adportabatur, delirus, voce rauca, vola manuum rhagadibus eſt obſeſſa. Calor febris haud intenſus, non urens. Ardor pedum, cutisque in illorum dorso nigricans, hinc inde ſciſſa. Fœtor ingens, debilitas ſumma; ructus ovum putridum redolentes; alvi fluxus, ventris mollities.

*) In Styria Carynthia et Tyrolo in locis humidissimis, ſtrumoſi et cretini ad aures et pedes nonnullam memorat desquammationis cutaneæ pellagrosæ naturæ ſpeciem *Gautieri* in opere „*Tylensium, CarynthiorumStyriorumque ſtruma a* Joſepho Gautieri *M. D, obſervata, descripta Vindobonæ* 1794. *8vo.*

Decoctum corticis Peruviani cum aliquot guttis ſpiritus nitri dulcis *De-Vigiliis* præſcripserat, ut ſcilicet ſymptomata ab humorum putredine orta compesceret; at fruſtra. Æger altera die versus noctem phreniticus, ſequenti mane obiit. Cadaver ſectum non eſt.

OBSERVATIO II.

Eodem anno ſecunda Novembris, fæmina 28. annorum circiter, ex pago S. Viti (St. Veit) robuſto temperamento prædita, in ſuprad. Noſocomium ſuscipitur. Decubuit ibidem in cubiculo Nro 32, in quo D. M. Dr. *Filling*, modo Physicus in Polonia, Medici ſecundarii munere fungebatur.

Manus pedesque hujus ægræ phlyctenis obſeſſæ, epidermide pluribus in locis decidua. Amicus meus D. *Kurzweil* (linguam enim germanicam fere nondum callebam) ſequentia symptomata mihi narravit.

Amblyobia; ſapor quasi a ciborum ſalſorum ingluvie, capitis et ſcapularum dolores, viſus per vices hebetatio, vertigo vix non aſſidua; nox inſomnis, appetitus dejectio, alvus aquosa, cœterum ſana.

Ob linguam glutine obductam lenia eccoproctica exhibebantur, mixtura ſcilicet ſalina Pharmac. Vindob. qua alvus ſæpius movebatur.

At altera die continuato hoc remedio diarrhæa accedit, ſequenti etiam die haud ceſſans, et ægra fractis jamjam viribus delirat. Mox itaque cum prædictus Medicus mor-

bum hunc pro febre bilioso-rheuma tica in putridam tendente haberet, (eruptio ad manus et pedes, dolores, vertigo, visus hebetatio, pro rheumaticis habebantur), infusum radicis Valerianæ exhibuit ita, ut ægra sexies de die hujus infusi ex uncia Rad. Valer. ex libris ij aquæ parati sumeret, simulque balnea tepida viginti quatuor vicibus repeti jussit. De die lene infusum florum Sambuci ex unc. ij. parati cum Roob ejusdem unc. j. præscripserat.

Hisce remediis alvus binis ternisve vicibus intra nycthemerum sollicitabatur. Mense Decembri ad finem vergente epidermis desquammabatur, atque ægra 4ta Januarii 1789. fere ex integro sanata Nosocomio valedixit. Promiserat mihi equidem, si forte in urbem venerit, me velle adire; sed huc usque promissis non stetit.

OBSERVATIO III.

Ab eo tempore nulla se mihi occasio obtulit hunc morbum obſervandi, etsi ſedulas ubique disquisitiones inſtituerim; elapſo tandem anno 1792 hunc morbum iterum obſervare mihi contigit.

Die 24 Junii Suburbium *Wieden* ægros visitandi cauſſa pedibus adeuns, in pauperem hominem mendicum incidi, in pago *Hütteldorf* degentem, 38. annorum, macilentum et extenuatum. De magna capitis debilitate, doloribus vagis, lancinantibus terebrantibusque conquerebatur. In dextera manu, quæ tumorem erysipelatodem referebat, phlyctenæ plurimæ. Collum, jugulum, pectus, brachia,

tibias fœdo furfure conſperſa vidi, cutemque in his omnibus locis ſciſſam exiguam, at fœtentiſſimæ materiæ copiam plorantem. Ad hæc amblyopia, bis terve per diem redeuns, ſubsequa mox idearum confusione, tempeſtate præſertim calida. Febris vix ulla. Adventante hyeme omnia hæc ſymptomata ſensim disparuere, et naturalis cuti nitor et albedo rediit.

Sub finem autumni, mensibus nempe Octobris et Novembris æger baccas sambuci magna copia victitabat, iisque fere ſolis vitam trahebat, ſub quarum uſu prædicta ſymptomata disparuerunt. Sambucina autem remedia autumno viribus medicatis excellere, propria experientia edidicit; eadem enim redeunte una cum vere morbo exhibita, nil levaminis attulerunt.

Johannes *Koher* (hoc enim illi nomen erat) elapſo anno 1792 quinque vicibus me adiit. Conſului, ut ſero lactis depurato, cum radicibus cichorii et lapathi acuti uteretur, ſimulque, ut ſæpius me accederet. Numquam tamen eum poſtea vidi.

Die 27. Januarii anni 1793. curioſitatis gratia pagum *Hütteldorf* (unica ab urbe hora diſtat) adii, ſciſcitaturus, quid cum ægro factum ſit, nec minimum tamen reſcire potui.

Die 23. Martii; cum iterum in eumdem Pagum accederem, detecta tandem ægroti vidua ſequentia mihi narravit.

Maritum ultima Novembris anni 1792 gravi colica inflammatoria correptum, ſeptem horarum ſpatio periisse; Ob vertiginem fere affi-

duam, quæ ægrum menſe Septembri tenuit me accedere amplius non potuiſſe; vehementes simul dorsi et ſcapularum dolores acceſſiſſe, vix per aliquot minuta de nocte mitigatos. Cæterum eadem plane, quæ quondam maritus mihi narraverat ſymptomata, repetiit; immo addidit: ægrum de aſſidua ſalivae ſalsedine conqueſtum fuiſſe, tantaque ſiti excruciatum, ut tribus quatuorve aquæ menſuris hauſtis, eam extinguere non potuerit; inſuperque crampo pedum fuiſſe vexatum. Matrem et tres infantes attente examinavi; nec ullum Pellagræ veſtigium deprehendere mihi licuit; quod ſane opinioni *Frapollianae* favet „*neminem arbitror ſomniaturum, Pellagram eſſe morbum contagioſum.*"

An ex iis, quas modo enarravi, hiſtoriis, pathognomonica *Pellagræ* ſymptomata poſſint erui, iis judicandum relinquo, qui præclariſſimorum

virorum *Strambi*, *Videmari*, *Gherardini*, *Fanzago*, *Titii*, aliorumque opera perlegerunt, aut morbum ipſum propria experientia cognitum habent.

Si enim ſymptomata, quæ in tribus hisce morborum hiſtoriis a me notata ſunt, consideremus, in *prima* nempe: vocem raucam, volam manus rhagadibus obſeſſam, ſummam debilitatem, delirium &c; in *ſecunda* manus et pedes phlyctenis obſitos, epidermidis desquammationem, diplopiam, ſaporem ſalſum, dolores vagos, visus hebetudinem, delirium, viriumque proſtrationem; in *tertia* peculiarem illam furfuraceam cutis in manu defœdationem: idearum confuſionem &c. nullum mihi ſane dubium ſupereſt, omnes hosce ægros Pellagra laboraſſe.

Præcipua nunc hujus morbi ſymptomata ex optimis auctoribus collecta breviter recensebo.

Manuum pedumque cutis maculis variis, modo rubris, erysipelati non absimilibus, modo luridis; coloris defœdatio, non raro rhagadibus ſciſſa, epidermide in manibus in furſures exfoliata, aut lichenibus quasi affecta.

Jugulum, collum, brachia, pectus, tibiæ, univerſim omnes corporis partes veſtibus nudatæ, ſolique expoſitæ, impetigine et vitiligine, — præcipuis hujus morbi ſymptomatibus — tenentur. Epidermis nasi, manuum, colli in ſquammas abeunt; desquammatione æstivo præſertim tempore redeunte, hyeme autem iterum evanida.

Sapor oris ſalsus; ſputa ſalsa.

Amblyopia, diplopia, viſus hebetatio, vertigo, asthenia, agrypnia.

Dolor vagus, pungens, gravans, lancinans, terebrans, rodens cum ſensu ardoris, quasi flammæ in cerebro accensæ, aurium tinnitus bombosſus, capitis ſuſurrus vertiginoſus, cephalaea, pulſatio in cerebro, ſtupiditas.

Oris ardor, linguæque excoriatio, gutturis erosio, os aphtoſum; vox rauca, aphonia, bulimia, dysphagia, anacatharsis, reſpirandi difficultas, pectoris ariditas; odor peculiaris (juxta celeberr. *Strambium*) folliculos bombycum maceratorum redolens. Febris anomala.

Dolor per totam dorsi ſpinam ad collum, ſcapulas diffuſus, artuumque rigor, moleſtus in plantis pedum ardor. Delirium, risus ſar-

donicus, garrulitas, trismus, carphologia; tendinum ſubſultus. Affectiones nervorum, ſcelotyrbe, extorſiones, paraplegia, ſpasmi, tetani, crampus, umbilicus retro tractus. Subinde tales ægri maniaci evadunt, magno animi (obſervante doctiſſimo *Moscati*) ſese in aquis ſuffocandi impetu. Maculæ nigræ totum corpus defœdantes; ptyalismus, diarrhæa, ſudor nocturnus, urina inſciis ægris miſſa &c.

Perfecta aphonia, aſſiduus eroſionis in trachea ſensus, deglutitio difficilis, tuſſis molesta, frequens, hemophthysis, gravior cephalæa, febricula vaga, macies, propinquam mortem prænunciant.

Expoſitis hucusque, absque definita lege, quæ Pellagram ſolent comitari, ſymptomatibus, quasdam adhuc animadverſiones adjungere,

quas

quas mihi lectio celebrium de hoc morbo auctorum ſuggerit, non ſuperfluum eſſe exiſtimo.

Ac primo quidem Amicus meus Dr. *Fanzago*, qui hunc morbum in territorio Veneto observavit, Pellagram tribus hisce ſignis dignosci poſſe arbitratur 1mo cutis desquammatione in illis corporis humani locis, qui ſoli exponuntur: 2do asthenia, majori tamen crurum debilitate; 3tio animi hebetatione, ex vertigine ſtupiditate, oblivione, delirio &c. manifeſta.

Hæc itaque ſymptomata, si alia inſuper accedant, affectiones ſcilicet cutaneæ, asthenia, capitis ſpinæque dorsi dolores, ſpasmi, vertigo, aurium tinnitus, diplopia, delirium &c. facilior certe, probabiliorque erit hujus morbi diagnosis.

Illam Pellagræ divifionem, quam *Frapolli* ftatuit, in *initiatam*, *confirmatam*, *defperatam*, lubens hic silentio prætereo; neque cauffas cum remotas, tum proximas enumerare, et in claffes redigere mihi animus eft: cum de his omnibus ii auctores, qui peculiariter de hoc morbo fcripferunt fusius egerint. Ad hæc magnus inter illos de hac re diffenfus obtinet.

Strambius enim Pellagram ex atra bile, abdominis viscera obsisidente, repetit — *Iansenius* læfum cerebrum accufat. *Frapolli* ardentes folis radios inculpat — *Videmarius* ardorem imi ventris ad crura propagatum, bilis fanguinisque ftagnationem, cauffam effe ftatuit, adeoque morbum totius fyftematis nervosi affectionem, feu malum hyppocondriacum effe vult.

Si

Si mihi aliam his conjecturis opinionem addere liceat, mallem peculiarem ſuccorum in ſystemate lymphatico degenerationem tamquam præcipuam Pellagræ cauſſam agnoſcere, etsi non negaverim, plures simul ad producendum hunc morbum cauſſas concurrere poſſe.

Pellagram autem uti *Titius* aſſerit, *erysipelas eſſe periodicum nervoſum chronicum*, hac tam premitur difficultate, quod ſymptomata non raro nullam omnino periodum obſervant.

Conſtans cæteroquin eſt obſervatio, morbum hunc frequentius ruſticos quam cives corripere; ut igitur pellagram in plebe ruſticana gravioribus cauſſis ali, palam sit. An pravum ciborum potulentorumque

genus, an populi miſeria,*) an ſolidorum infractum robur, an actio radiorum ſolis, an peculiare ex acre patrio hauſtum venenum cauſſa horum sit? — id certe ignoramus, et noſtram in explicando morbo ignorantiam fateri melius eſt, quam erronea et ficta morbi explicatione in novos, practicosque errores præcipitari.

Pellagram novum Inſubriæ morbum eſſe non crediderim, etsi id certum sit, morbum hunc hisce temporibus latius graſſari, pluresque homines corripere, ita ut metus ſubsit, populationis inde aliquando poſſe jacturam fieri. Symptomata itaque in tribus ſupra recensitis hiſtoriis ex-

---

*) FRANK in egregio ſuo opere Delect. opuscul. med. T. IX. Ticin. 1790. *De populorum miſeria morborum genitrice.*

poſita, aliquam forte in determinando hoc morbo utilitatem præſtabunt, et optandum ſane eſt, ut verior hujus morbi indoles aliquando melius nobis innotescat.

Videmarius Mediolani aſſerebat, ſymptomata Pellagræ, ſeu, ut ipſe exiſtimat, mali hyppocondriaci, a filio ſuo Vindobonæ in Nosocomio Univerſali, ubi maxima cum laude ſanandis ægris, tamquam Medicus Primarius præfuit (at eheu in florentiſſima ætate e vivis ereptus) fuiſſe obſervata, ut itaque mihi etiam hunc morbum ſe obtuliſſe, mirum non ſit.

Neque de cura Pellagræ ex inſtituto agam; Antidotum enim nondum habemus. Eccoprotica, reſolventia, ſanguinem purificantia, balnea &c. ſubinde morbum fugarunt, qui tamen poſt aliquod temporis ſpatium redire iterum ſolet.

Aliqui Pellagram pro ſpecie ſcorbuti habent. Illis autem *Janſenius* ſequentia opponit „patet ſcorbutum in pellagrosis non aliter quam morbum acceſſorium judicandum eſſe, hancque ſententiam ejus cura confirmat, nimirum pellagroſorum ſcorbutus æque ac in aliis hominibus, remediis antiſcorbuticis ac juſto regimine facile, nisi nimium progreſſus fuerit, ſanatur, Pellagra ne minimum mutata" Ut itaque Pellagram *morbum eſſe sui generis* nullum omnino dubium sit.

An Epidemicus, Endemicusque morbus Pellagra? *Frapolli* eum pro ſporadico habet, Pellagra enim nec universim graſſatur, nec alicui regioni peculiaris eſt, agricolasque ut plurimum in Inſubria hic et illic indiscriminatim aggreditur. Uti trichomaPolonos vexat (*ait Janſenius*), ſtruma deturpat Alpicolas, elephantia-

sis et lepra Africanos, ſarcocele in regnis Salam et Barrah frequens eſt, Helveti præ cæteris herniis laborant — hinc et Inſubriæ incolæ Pellagra inficiuntur. At nihilominus hi morbi etiam alibi terrarum poterunt ſubinde comparere.

Sufficit mihi in præſentiarum ea, quæ ipſe obſervavi, fideliter retulisse. Forſan erunt in his terris, qui eundem morbum, etsi non ſub hoc nomine ſibi notum, ſanandum habuere; forſan alii, meis obſervationibus attentiores facti, pellagram in poſterum obſervabunt, atque hos humaniſſime rogatos vellem, ut me, ſi occaſio occurrat, de talibus ægris certiorem reddant; ut conjuncta propria, quam ex autopsia mihi comparavi hunc morbum dignoscendi facilitate, simul in indolem Pellagræ, medendique methodum amice inquiramus, quam certe medico-

rum benevolentiam omni qua possum animi gratitudine accipiam. Interim ut habeant, quos in ejusmodi caſibus conſulant, auctores, ſcriptorum Catalogum huic tentamini adjcere conſtitui.

Inter Auctores, qui de Pellagra usque adhuc ſcripſerunt, ſequentes præcipue recenſendi veniunt.

FRAPOLLI, (*Franc.*) *Animadversiones in morbum vulgo Pellagram. Mediolani* 1771. 8.

ZANETTI, (*Franc.*) *de Morbo vulgo Pellagra Dissertatio.* *)

GHERARDINI (*Mich.*) *Della Pellagra Milano* 780 4. **)

---

*) *Hæc invenitur in Act. Natur. curios. Tom. VI. Norimb.* 1778 *4to. obs.* XXIV. *pag.* 118 *et seq.*

**) *Idem Germanica versione „Geſchichte der Pellagra aus dem Ital. Lemgo* 1792 8.

ALBERA (*Gio. M.*) *Trattato teorico-pratico delle malattie dell' Insolato di primavera volgarmente dette della Pellagra. Varese* 784. 8.

STRAMBI (*Cajet.*) *De Pellagra observationes, quas in regio Pellagrosorum Nosocomio collegit Dr. Caj. Str. regius ejusdem Director Anno I. II. III.* 784—87. *Mediolani* 786—89. 3 *Vol.* 4.

JANSEN, (*W. X.*) *De Pellagra morbo in Mediolanensi Ducatu endemico. Lugd. Batav.* 787. 8. *)

VIDEMAR. *De quadam impetiginis specie, morbo apud nos in rusticis nunc frequentiori vulgo Pellagra nuncupata. Mediolani* 790. 8.

---

*) *Hæc Differt. habetur etiam in suprad. Delec. opusc. medicor antehac in German. divers. Accad. editor. præstantiss. Prof. et Praeceptoris mei Johan. Petr. FRANK Vol. IX. Ticini* 1790.

FANZAGO (*Franc.*) *Memorie ſopra la Pellagra del territorio Padovano. Padova* 789. 4.

— — — *Paralelli fra la Pellagra ed alcune malattie che più la rassomigliano Padova* 790. 8.

DALLA BONA (*Paolo*) *Discorso comparativo ſopra la Pellagra, l'Elefantiasi de' Greci o Lepra degli Arabi, e lo ſcorbuto; ed alcune rifleſsioni intorno la cura. Venezia* 791. 8.

SOLER (*Luigi*) *Osservazioni medico-pratiche che formano la ſtoria esatta di una particolar malattia chiamata Pellagra, in cui si espongono i veri caratteri, le differenze, le cauſe, ed il metodo giudicato il più utile per curarla. Venezia* 791. 8.

TITIO (*Conſtant.*) *Pellagræ morbi inter Inſubriæ Auſtriacæ agricolas grassantis Pathologia. Commentatio. Lips.* 792 4.

Legi quoque poſſunt Auctores, qui hujus morbi, quantum ipsis ex aliorum scriptis innotuerat, mentionem fecerunt, aut alios morbos pro Pellagra habuerunt, ex. gr.

KAPP (*Chr. Erh.*) *in ſuis animadverſionibus ad Cullen. Anfangsgründe der praktiſchen Arzneykunſt.* 2. *Auflag. B. IV. Leipzig* 789. *pag.* 505 *et ſeq.*

JUNKERI (*Chr. Guill*) *Conſpectus rerum, quæ in patholog. medicinali pertractantur. Vol. II. Halæ* 790. 8. *pag.* 180. *Seq.*

HENSLER *in loc. cit. pag* 385.

ODOARDI (*Giac.*) *D'una ſpecie particolare di scorbuto Dissertazione recitata li* 18 *Luglio* 776 *).

---

*) *Hæc typis impressa fuit „nella Nuova Raccolta d'opuscoli scientifici e filologici. T.* 30

SARTAGO. *Aneddoti Patrii Nro. 22 Venezia 792.* *)

THIERRY (*apud Vandermonde*) *Recueil periodique d'Obſervations de medicine, de Chirurgie et de Pharmacie. Paris T.* 2. 1755 *pag.* 337. **)

GIORNALE ***) *per ſervire alla ſtoria ragionata della Medicina di questo*

Venezia 1776 *in* 12*mo Nro.* 7 „*et etiam*" *negli Opuscoli ſcelti ſulle ſcienze e sulle Arti di Milano Vol. V.* 4*to.*

Auctor iſte loquitur de morbo in provinciis Feltriensi, Belluensi, Foroiulii endemico, atque Pellagrœ, juxta TITIUM, simillimo.

*) *Sub nomine ſcorbuti montani deſcripsit Pelgram.*

**) *Et in versione* Germanica „*Sammlung auserleſener Wahrnehmungen aus der Arzneywiſſenſch. Wundarzney, und Apothekerkunſt aus dem Franzöſ. B.* 2. *Frankf. u. Leipzig* 1758. 8. *pag.* 334.

***) *Opus periodicum ſummi prœtii pro Medicinœ cultoribus. In hoc recensiones Operum*

ſecolo T. IV. anno 1787. *pag.* 334—350. 4.

GIORNALE *T. VII. pag.* 412—418 *et in eodem Volumine — pag.* 412—466 *anni* 1791. 4.

VAN DEN HEUVELL. *Tentamen nosologicum ſiſtens morborum, a vitio vis vitalis divisionem etc. Lugd. Batav.* 1787. 8. *pag.* 415 *et ſeq.*

Strambii, Ianſenii, Videmarii inveniuntur.

[illegible]
[illegible]

